

ÜNAK2018 KONGRESİ
4-6 Ekim 2018, İstanbul

YENİ NESİL, YENİ STRATEJİLER ...

Didar Bayır

**İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü**

Bilgi Kurumları & Profesyonelleri Gelişiyor, Değişiyor, Dönüşüyor...

21. yüzyılda küresel ölçekte ekonomik, sosyal, kültürel, politik ve teknolojik alanlarda meydana gelen gelişmeler ve değişimler genel olarak bilgi kurumlarını etkilediği gibi, bu kurumların farklı kuşaklardan gelen kullanıcılarını da etkilemekte ve onları şekillendirmektedir.

Bilgi profesyonelleri de farklı bilgi ve becerilerle ortaya çıkan kuşakları (sessiz/geleneksel kuşak, Baby Boomers, X kuşağı, Y / Milenyum kuşağı, Z kuşağı, Alpha kuşağı) eğitmek, onların her türlü bilgi ihtiyaçlarını gidermek ve onlarla çalışmak üzere kendilerini geliştirmek ve değiştirmek, aynı zamanda yeni stratejiler belirlemek durumundadırlar.

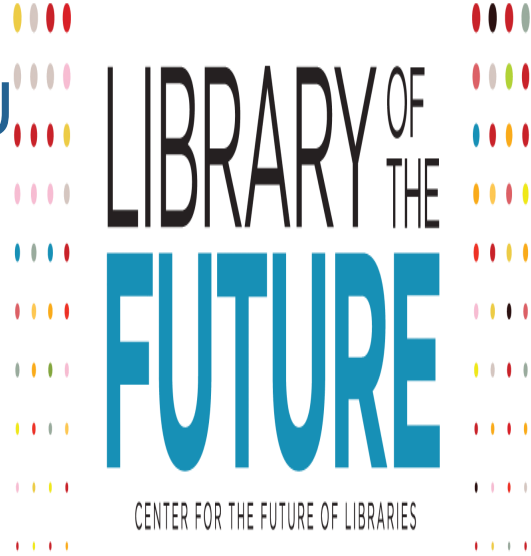
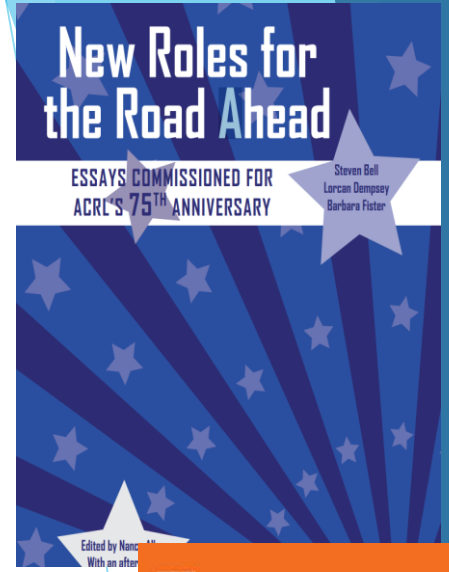
Gelişim, Değişim ve Dönüşüm için Çevresel Tarama

Bilgi kurumlarının, çevrelerinde neler olup bittiğini izlemeleri ve buna bağlı olarak güçlü ve zayıf yanlarını tanımaları gerekmektedir. Çevresel taramanın amacı, bir kurumun faaliyet gösterdiği iç ve dış ortamdaki eğilimleri ve sorunları tespit etmek, izlemek ve analiz etmektir. Potansiyel tehditleri ve fırsatları etkin bir şekilde izleyen bir kurum önceden harekete geçebilir, mevcut kararları değiştirebilir ve hızlı bir şekilde adapte olabilir.

Eğilimleri tanımak ve etkilerini analiz etmek, krizler onları bir köşeye sıkıştırmadan önce kütüphanelere bütçe, personel ve imkânlar hakkında karar verme ve öncelikleri belirleme fırsatını sunabilir.

Küresel Eğilimler

- ▶ IFLA
- ▶ HORIZON
- ▶ OCLC
- ▶ ACRL
- ▶ YÖK RAPORU
- ▶ ...

2023'E DOĞRU TÜRKİYE'DE ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİ

Mevcut Durum, Sorunlar,
Standartlar ve Çözüm Önerileri

NMC

Horizon Report > 2018 Higher Education Edition
Brought to you by EDUCAUSE

EDUCAUSE

NMC Horizon Raporu: 2018 Yüksek Öğrenim Edisyonu

Yeni Medya Konsorsiyumu (NMC) ve EDUCAUSE
Öğrenme Girişimi işbirliği ile hazırlanmakta ve ayrıca
Kütüphane edisyonu da yayınlanmaktadır.

HORIZON 2018 Raporu: Yükseköğretimde Teknoloji Kabulünü Hızlandıran Temel Eğilimler

Uzun Vadeli Eğilimler:

Inovasyon
(yenilikçilik)
kültürünü
geliştirme

Kurumlar arası
ve sektörler arası
işbirliği

Orta Vadeli Eğilimler:

Açık eğitim
kaynaklarının
yayılması

Z-degrees: sıfır ders
kitabı maliyeti, açık
eğitim inisiyatifleri...

Yeni form ve
disiplinler arası
çalışmaların
yükselişi

Kısa Vadeli Eğilimler:

Öğrenmeyi
ölçme üzerine
odaklanma

Öğrenme
alanlarını
yeniden
tasarlama

HORIZON 2018 Raporu: Yükseköğretimde Teknoloji Benimseme Sürecini Engelleyen Önemli Zorluklar

Çözülebilir Zorluklar:

Otantik Öğrenme
Deneyimleri
Staj yapma, proje hazırlama

Dijital Okuryazarlığın
Geliştirilmesi
Çevrimiçi iletişim kuralları,
karma ve çevrimiçi öğrenme
ortamlarında dijital hak ve
sorumluluklar

Çözülmesi Güç Zorluklar:

Örgütsel Tasarımların İşin
Geleceğine Uyarlanması
Kurumların kampüs ve
paydaşlarının ihtiyaçlarına karşı
yenilikçi ve duyarlı kalabilmeleri
için daha esnek, takım temelli
yapılar benimsemeleri

Dijital Eşitliği Geliştirme
Küresel topluma tam katılımı,
iletişim ve eğitimi teşvik etme

Tanımlaması Karmaşık Olan Zorluklar:

Ekonomik ve Politik
Baskılar
Yetersiz bütçeler,
göçmenlerle artan öğrenci
nüfusları, araştırma
fonlarındaki azalış...

Eğitimcilerin Rollerini
Yeniden Düşünmek
Öğrenci merkezli
öğrenmede, öğretmenlerin
rehber ve kolaylaştırıcı
olarak hareket etmesi

HORIZON 2018

Raporu:

Yükseköğretimde

Eğitim Teknolojisinde

Önemli Gelişmeler

1 yıl ya da
daha az
vadede:

Analitik Teknolojiler

Veri okuryazarlığı, kodlama gibi yeni veri araçlarını kullanma ve analitik becerileri geliştirme

Makerspace'ler
Öğrencileri, uygulamalı öğrenme yoluyla üst düzey problem çözme konusunda eğitme; 3D yazıcılar, robotik, 3D modelleme ve genişletilmiş gerçeklik (XR) gibi web tabanlı uygulamalar

2-3 yıl
içerisinde:

Adaptif Öğrenme Teknolojileri

Öğrencinin ilerlemesini izleyen ve herhangi bir zamanda eğitimi değiştirmek için verileri kullanan teknolojiler

Yapay Zeka (AI)

Görevleri yerine getiren ve insanlara çok benzer şekillerde kararlar veren akıllı makineler yaratma

5-6 yıl
içerisinde:

Karma Gerçeklik (MR)

Sanal ve fiziksel gerçekliklerin kesişiminde, dijital ve fiziksel nesnelerin bir arada bulunduğu yeni bir ortam, örn. holografik cihazların kullanılması

Robotik

Çeşitli görevleri yerine getiren robotların tasarımı ve uygulaması

HORIZON 2018 Raporu'nda yer alan temel konular

- ▶ Aktif öğrenme
- ▶ Makerspace'ler
- ▶ Yapay Zeka (AI)
- ▶ İşbirlikleri ve Ortaklıklar
- ▶ Bağlantılı Öğrenme
- ▶ Dijital Öğrenme
- ▶ Dijital Okuryazarlık
- ▶ Karma Gerçeklik (MR)
- ▶ Yenilikçilik
- ▶ Öğretim Teknolojileri
- ▶ Analitik Öğrenme
- ▶ Öğrenme Ortamları
- ▶ Açık Eğitim Kaynakları (OER)
- ▶ Örgütsel meseleler
- ▶ Öğretmek ve Öğrenmek
- ▶ Stratejik Planlama
- ▶ Sanal Öğrenme Ortamı (VLE) ...

Özetle Küresel Eğilimler - 1

- ▶ Teknoloji ve BT desteği, nesnelerin interneti (IoT), robotik gelişmeler, çevrimiçi iletişimde kültürel normlar, davranışlar, büyük veri (big data)
- ▶ Üçüncü mekân olarak kütüphaneler, sürdürülebilir yeşil kütüphaneler, Maker hareketi, öğrenme mekânları (information commons/learning commons)
- ▶ Koleksiyonlar, veri yönetimi, dijitalleştirme çalışmaları (bilimsel & kültürel mirasın korunması), metadata
- ▶ 21. yüzyıl okuryazarlığı, yaşam boyu öğrenme, kullanıcıları BO bireyler olarak yetiştirmede kütüphanelerin sorumluluğu

Özetle Küresel Eğilimler - 2

- ▶ Araştırma verilerinin analizi & yönetimi, veri setleri, akademik iletişim, açık eğitim modelleri- MOOCs (Massive Open Online Course), açık eğitim kaynakları (OER) gibi alternatif modeller
- ▶ Telif hakları, sayısal içerik, açık erişim, e-ödünç verme, yayıncılık
- ▶ Finansman (bütçe arttırıcı fonlar yaratılması, maliyet paylaşımı)
- ▶ Organizasyon yapısı & kültürü, liderlik
- ▶ İç ve dış paydaşlarla stratejik koordinasyon ve işbirliği, ortaklıklar
- ▶ Bilgi profesyonellerinin yeni rolleri, mesleki gelişim, disiplinler arası çalışma
- ▶ Yaratıcı kullanıcılar, kullanıcı deneyimine önem verilmesi (UX), dijital yerliler, alpha kuşağı (2011-2015'den sonra doğanlar), kullanıcının olduğu yerde olma

Küresel Eğilimlerin Etkisi

- Bilgi profesyonellerini yetiştiren bölümlerin ders programları, öğretim üyelerinin sahip olması gereken bilgi & beceriler
- Bilgi kurumları
- Bilgi profesyonelleri (kütüphane çalışanları)
- Kullanıcılar

Eğitim Programları Üzerindeki Etkileri

Bugün Bilgi Bilim (Information Science), Kütüphane & Bilgi Bilim (Library & Information Science) ya da ülkemizdeki adıyla Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinin ders programlarına baktığımızda özetlemeye çalıştığımız küresel eğilimlerin bu programlarda ve ders içeriklerinde yer aldığını ya da yer almaya başladığını görüyoruz. Hatta bazı okulların veri bilimi, veri/enformasyon etiği, analitik öğrenme, enformasyon ve siber güvenlik, dijital gençlik gibi alanlarda öğretim üyesi ilanları bulunmaktadır.

(bkz. <https://ischools.org/jobs/>)

Yine bu alanlarda yapılan toplantıların konusu ve programları Rapor'da anılan başlıklar etrafında şekillenmektedir.

(bkz. <https://ischools.org/the-iconference/about-the-iconference//> ; <http://by2018.bilgiyonetimi.net/>)

Bilgi Kurumları Üzerindeki Etkileri

Bilgi kurumları radikal kararlar alarak küresel eğilimlere göre mekânlarını, koleksiyonlarını, hizmetlerini geliştirmekte ve dönüştürmekte...

- ▶ Kütüphane kataloğunun ve diğer elektronik kaynakların tek bir ara yüzden taranmasına imkân veren yeni nesil ürünlerin satın alınması; kütüphane kaynaklarının ders yönetim sistemlerine dahil edilmesi, elektronik rezerv, anlık mesajlaşma, sosyal medya ve mobil teknoloji kullanılması; interaktif web sayfaları, wiki ve blog'lar oluşturulması gibi yenilikçi hizmetler sunulmaktadır.
- ▶ Kütüphaneler artık açık eğitim modelleri-MOOCs (Massive Open Online Course), açık eğitim kaynakları (OER) gibi alternatif modelleri özellikle bilgi/dijital okuryazarlık programlarını geliştirmede kullanmaktadırlar.
- ▶ Web 3.0 dönemi (2010-2020) içinde yaşıyoruz. Web 3.0'ın zorluklarıyla başa çıkabilmek kütüphanenin yerini yeniden konumlandırması ve farklı bilgi hizmetleri sunarak bir dizi ilerlemeyi gerçekleştirmesi gerekiyor. Web 4.0 dönemi (2020-2030) kapımızdadır ve Web 5.0 konuşulmaktadır.

Web Teknolojileri...

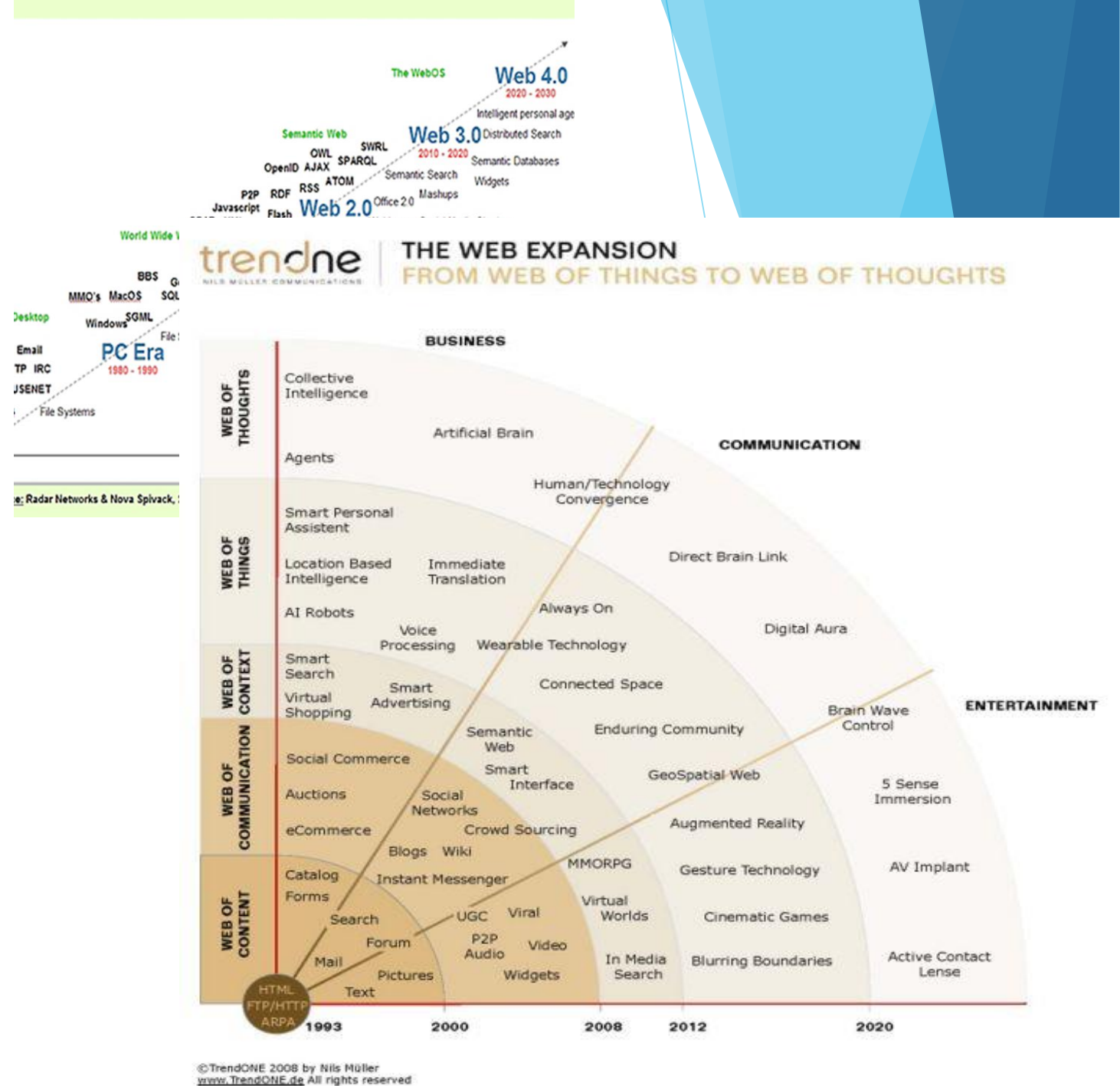
Web 3.0, *Semantik Web* olarak bilinir ve Google'ın mevcut tarama motoruyla elde edebileceğinden çok daha mantıklı bir şekilde *bilgi dünyasını organize etmeyi* amaçlar.

Web 4.0 gerçek ve sanal dünyadaki tüm cihazları gerçek zamanlı olarak birbirine bağlar.

Web 5.0 ise insanlar ve bilgisayarlar arasındaki (duygusal) etkileşim ile ilgili olacaktır.

<https://library.iated.org/view/DSILVA2>

<https://flatworldbusiness.wordpress.com/flat-education/previously/web-1-0-vs-web-2-0-vs-web-3-0-a-bird-eye-on-the-definition/015LIB>

Binalar, mekânlar ...

- ▶ Kütüphanelerin fiziksel mekân olarak kullanılmalarında düşüş, kullanıcıların daha çok dijital ortamı kullanması, özellikle basılı koleksiyonlarda küçülme ve buna karşılık elektronik ve dijital kaynaklarda artış gözlenmektedir.
- ▶ Sürdürülebilir bir mimariye sahip, yeşil ve çevre dostu kütüphane binaları inşa edilmeye ve basılı kaynakları başka depo alanlarına taşıyarak ya da otomatik/robotik depolama ve erişim sistemleri kurarak mevcut alanlar dinamik ve etkileşimli öğrenme ve sosyalleşme alanlarına dönüştürülmeye başlanmıştır.

Makerspace'ler

Health Sciences and Human Services Library
Maryland Üniversitesi, Baltimore

Reid Üniversitesi, Avustralya

Yenilikçi öğrenme alanları

Yeşil ve Sürdürülebilir Kütüphane Binaları

- ▶ IFLA'nın Kütüphaneler için Çevresel Sürdürülebilirlik (Environmental Sustainability for Libraries-ENSULIB) Grubu (<https://www.ifla.org/node/10159>)
  - Sürdürülebilir yapılar (binalar), ekipman ve yönetim: Kontrol listesi (https://www.ifla.org/files/assets/environmental-sustainability-and-libraries/GreenLibraryChecklist/greenlibs_checklist_turkish.pdf)
- ▶ Serap Kurbanoglu & Joumana Boustany. (2014). From green libraries to green information literacy (<https://pdfs.semanticscholar.org/831a/d3dd7946fc09aef811b6f98c6f62a6bfe4e6.pdf>)
- ▶ Michigan State University Library Environmental Committee. Sustainable academic libraries: A campus partnership at Michigan State University (http://staff.lib.msu.edu/tans/sustainable_academic_libraries_chapter.pdf)

Hollanda Delft'teki bu kütüphanenin tepesindeki huni tüm güneş ışığını topluyor ve okuyuculara doğal bir ışık sunuyor... Ayrıca yeşille kaplı çatısı da son derece çevre dostu...

Bilgi Profesyonelleri Üzerindeki Etkileri

Bilgi profesyonelleri başka farklı ünvanlarla anılmaya başlanmıştır:

diversity librarian   copyright advisor

scholarly communication librarian

geographic information systems (GIS) librarian

metadata librarian

emerging technologies librarian

digital initiatives librarian

data stewardship

web librarian

data curation expert

science informationist

assessment librarian

Bilgi Profesyonelleri için Yeni Roller ve Gelecek

Atina'da bir grup kütüphaneci tarafından yapılmış olan bir araştırmanın sonuçları, iş, toplum ve eğitim gibi alanlarda meydana gelen değişimler ve bu değişimlerin kurumlarımızı nasıl etkilediğine ilişkin çıkarımlar ortaya koyuyor. Bu araştırmaya göre bilgi profesyonelleri için **altı rol saptanmakta**:

► Eğitimci olarak kütüphaneci (librarian as teacher)

Diğer bilgi kurumlarında olduğu gibi üniversite kütüphanelerinde çalışan bilgi profesyonellerinin geleneksel olarak üstlendikleri bir eğitimci rolleri vardır. Ancak bu roller değişmeye başlamış ve özellikle dijital okuryazarlık, oyunlaştırma, MOOC gibi açık yazılım uygulamaları bilgi okuryazarlığını farklı boyutlara taşımıştır.

Bilgi Profesyonelleri için Yeni Roller ve Gelecek

► Teknoloji uzmanı (technology specialist)

Özellikle kurumsal arşivler ve dijital kütüphaneler bu uzmanlığa ihtiyaç duymaktadır. Kurumsal arşivlerin bir üniversitenin araştırma çıktılarının görünürlüğü arttırmadaki önemi düşünüldüğünde bilgi profesyonelinin bu alanda teknoloji uzmanı olarak üstlendiği rolün de önemi artmaktadır. Kurumsal arşivlerin oluşturulması, sürdürülebilirliğinin sağlanması, erişim için gerekli teknolojik alt yapının hazırlanması ve ayrıca telif hakları gibi konular gerekli beceri ve yeterliliklere sahip olmayı zorunlu kılıyor.

► Embedded kütüphaneci (embedded librarian)

Son zamanlarda giderek yaygınlaşan bu modelde bilgi profesyonelleri fiziksel olarak kütüphaneden bağımsız mekânlarda hizmet sunmaktadırlar.

Bilgi Profesyonelleri için Yeni Roller ve Gelecek

► **Bilgi danışmanı (information consultant)**

Bu yeni rolleriyle kütüphanecilerin yaratıcılığı teşvik etmeleri, iç ve dış bilgilere erişim sağlamaları ve bilgi yöneticilerinin iş akışlarına bilgiyi entegre etmeleri gerekmektedir.

Üniversite kütüphanecilerinin bilgi danışmanlığı rolünü benimsemedikleri takdirde, öğretim ve araştırmalardaki hızlı değişimler içinde izole olacaklarına da dikkat çekilmektedir.

► **Bilgi (data/veri) yöneticisi (knowledge manager)**

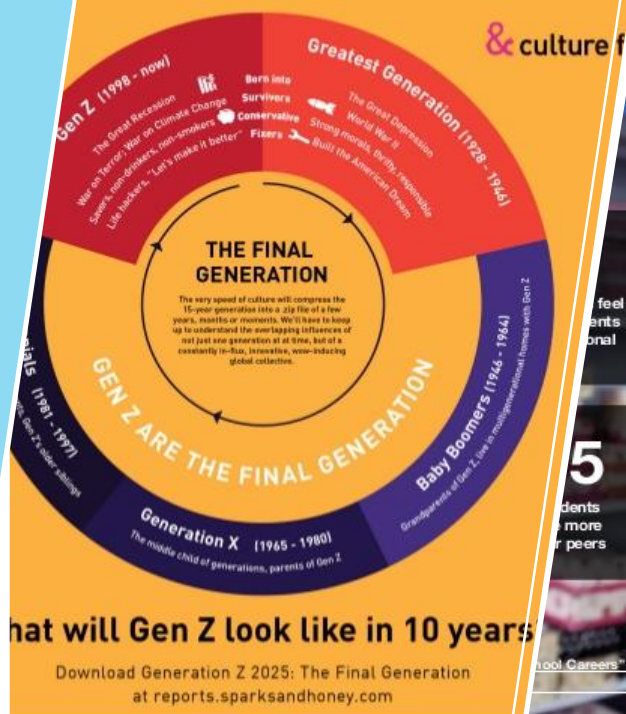
Bilgi profesyonelleri bilgi mimarisi, taksonomi geliştirme ve kurumun intranet tarafından üretilen bilgisinin yönetilmesinden sorumlu olarak bu görevi yürütebilirler.

Bilgi Profesyonelleri için Yeni Roller ve Gelecek

► Konu kütüphanecisi (subject librarian)

Kütüphaneciler konu kütüphanecisi sorumluluklarıyla fakülte üyeleri ve teknik kadrolarla işbirliği yapmak, kullanıcıların bilgi ihtiyaçlarını gidermek üzere yeni yollar bulmak, bilgi okuryazarlığını teşvik etmek, bilgi kaynaklarını tanımlamak, yönetmek ve derslere entegre etmek gibi görevleri yerine getirmeliler. Ayrıca meslektaşlarıyla iş birliği içinde olmak ve sanal öğrenme ortamlarında (VLE) yer almak da bu görevler arasında sayılmaktadır.

Bilgi profesyonellerinin değişen rollerini en iyi şekilde yerine getirebilmeleri için gerekli bilgi ve beceriye sahip olmaları gerekmektedir. Bir BBYB diplomasının 3 yıl geçerli olduğu dikkate alınacak olursa bilgi kurumu çalışanları hizmet içi eğitimler, kurslar, ulusal ve uluslararası toplantı katılımları, mesleki literatür takibi gibi çeşitli yollarla kendilerini sürekli geliştirmelidirler.

They are eager to start work

Parents of Gen Z encourage their children to find jobs early and independently without their help.

Kullanıcılar Üzerindeki Etkileri: Z Kuşağı

They are mature and in control

They intend to change the world

Social listening reveals that Gen Z are determined to "make a difference" and "make an impact". Social entrepreneurship is one of the most popular career choices.

Meet Generation Z: Forget Everything You Learned About Millennials, 2014.

(<https://www.slideshare.net/sparksandhoney/generation-z-final-june-17>)

Z Kuşağının Farklılıkları

- ▶ Ekonomiden endişe ediyorlar (ekonomik durum, ailelerin iş güvenliği, savaşlar...)
- ▶ Girişimcilik onların DNA'sında var!
- ▶ Eğitim ve bilgi ararlar (online dersler, projeler & sınavlar; tableten metin okumalar...)
- ▶ Sosyal medyayı bir araştırma aracı olarak kullanıyorlar
- ▶ 5 ekranda çoklu görev yürütebilirler (laptop, tablet, telefon, e-okuyucu, oyun konsülü...)
- ▶ Dikkatleri gittikçe kısalıyor..
- ▶ Mekân farkındalıkları yoktur (ellerindeki araçlara güvenirler)
- ▶ Takip edilmek istemiyorlar (2014'de 13-17 yaş aralığında olanların %25'i Facebook'tan ayrılmış)
- ▶ Semboller ve görüntülerle iletişim kuruyorlar
- ▶ Daha çok bilgisayar başında zaman geçiriyorlar
- ▶ Sosyal çevreleri küresel
- ▶ ...

start up şirketler

Yesterday I saw with and   !!!

Bilgi Kurumları ve Z Kuşaağı

Bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanarak yeni içerik ve uygulamalar geliştirmeye, kütüphanelerin sahip olduğu içeriğe etiket ya da yorumlar ekleyerek katkıda bulunmaya başlamış ve daha aktif ve yaratıcı hale gelmişlerdir. Bilgi profesyonelleri onların girişimcilik ruhlarından, alışkanlıklarından, meraklarından, yaratıcılıklarından ve teknoloji bilgilerinden yararlanarak işbirliği ortamları yaratmalıdır.

Kullanıcıların koleksiyonlara daha yaratıcı bir şekilde erişmelerine ve kullanmalarına yardımcı olarak çeşitli (dijital, teknoloji, vd.) okuryazarlık programları üzerine yoğunlaşmalıdırlar.

Bir bilgi kurumunun başarısı, bugünün kullanıcı topluluğunu anlamak ve onların yarınki ihtiyaçlarını tahmin etmek üzerine inşa edilmiştir.

(Information Services Today: An introduction. (2015). Sandra Hirsh (Ed.). London: Rowman & Littlefield, s. 245)

İlginiz ve sabrınız için teşekkürler...

didar.bayir@medeniyet.edu.tr